

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2012/24
Karar Sayısı : 2012/95
Karar Günü : 15.6.2012
R.G. Tarih-Sayı : 13.10.2012-28440

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Ankara 17. İdare Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 15.2.2011 günlü, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un 42. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*iki ay içinde ödeme yapılmazsa, Üst Kurulca ilgili medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayın lisansının iptaline karar verilir*" ibaresinin Anayasa'nın 2. ve 13. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

2011 yılı Haziran ayına ait ticari iletişim gelirleri Üst Kurul payının iki ay içerisinde yasal faizi ile birlikte ödenmesi, aksi halde yayın izinlerinin ve yayın lisanslarının iptal edileceğine dair RTÜK işleminin iptali istemiyle açılan davada, davacının Anayasa'ya aykırılık iddiasını ciddi gören Mahkeme, kuralın iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

15.2.2011 günlü, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un itiraz konusu ibarenin de yer aldığı 42. maddesi şöyledir:

'(1) Yayın lisans ücreti ve yayın iletim yetkilendirme ücreti, lisans veya yetki belgesi verilmesini müteakip altı ay içinde eşit taksitlerle alınır.

(2) 41 inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendine göre ödenecek televizyon kanal, multipleks kapasitesi ve radyo frekans yıllık kullanım ücreti, her yılın ocak, nisan, temmuz ve ekim aylarında olmak üzere dört eşit taksitte, (ç) bendinde öngörülen ticarî iletişim gelirlerinden ayrılacak paylar, elde edildikleri ayı takip eden üçüncü ayın en geç yirmisinde ilgili medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar tarafından ödenir.

(3) Birinci ve ikinci fıkralar uyarınca yapılması gereken ödemelerin gecikmesi hâlinde, ilgili özel medya hizmet sağlayıcı kuruluş bir ay içerisinde uyarılarak kanunî faizleri ile birlikte ödeme yapması ihtar edilir. İhtar kararının tebliğ edildiği tarihten itibaren iki ay içinde ödeme yapılmazsa, Üst Kurulca ilgili medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayın lisansının iptaline karar verilir ve ödenmeyen kurum geliri genel hükümlere göre tahsil edilir.'

B- İlgili Görülen Yasa Kuralı

6112 sayılı Kanun'un 41. maddesi şöyledir:

'(1) Üst Kurulun gelirleri şunlardır:

a) Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlardan alınacak yayın lisansı ücretleri.

b) Karasal ortamdan yayın yapan kamu ve özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşlardan alınacak televizyon kanal, multipleks kapasite ve radyo frekans yıllık kullanım ücretleri.

c) 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ve ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla, yayın hizmetlerinin iletimi faaliyetinde bulunan platform, multipleks ve altyapı işletmecileri ile verici tesis ve işletim şirketinden alınacak yayın iletim yetkilendirme ücretleri.

ç) Medya hizmet sağlayıcılarının, program destekleme gelirleri hariç aylık brüt ticarî iletişim gelirlerinden ayrılacak yüzde üç paylar.

d) Gerektiğinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı bütçesinden alınacak Hazine yardımı.

e) Sair gelirler.

(2) Üst Kurul, gerektiği takdirde her yıl için yapacağı işlerin programını hazırlayarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı bütçesinden bu işler için ayrılmasını talep ettikleri ödenek tutarını Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar.

(3) Medya hizmet sağlayıcı kuruluşların ticarî iletişim gelirlerinin, aracı kurumların hesaplarıyla birlikte Maliye Bakanlığınca denetlenmesi ile bu gelirlerin beyanına ve birinci fıkranın (ç) bendine göre alınacak payların ödenmesine ilişkin usul ve esaslar, Maliye Bakanlığının görüşü alınarak Üst Kurulca hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.'

C- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında Anayasa'nın 2. ve 13. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca Haşim KILIÇ, Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Fulya KANTARCIOĞLU, Mehmet ERTEN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI ve Erdal TERCAN'ın katılımlarıyla 30.3.2012 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, Anayasa Mahkemesi Raportörü Erhan TUTAL tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu ve ilgili görülen yasa kuralları, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararında, Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin tanımına yer verilerek idari yaptırıma konu eylemler ile bu eylemler karşılığında uygulanacak yaptırımlar arasında adil bir dengenin bulunmasının hukuk devleti ilkesinin bir gereği ve bahsedilen adil dengenin de ölçülülük ilkesi olduğu belirtilerek genel hükümler uyarınca tahsili mümkün olan bir alacak nedeniyle medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayın lisansının iptal edilmesinin ölçülülük ilkesine ve bu bağlamda Anayasa'nın 2. ve 13. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

6112 sayılı Kanun'un 41. maddesinde medya hizmet sağlayıcılarının program destekleme gelirleri hariç aylık brüt ticari iletişim gelirlerinden ayrılacak %3 oranında pay, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun gelirleri arasında sayılmış ve itiraz konusu kuralla bu payların Üst Kurulca yapılan uyarıya rağmen, elde edildikleri ayı takip eden üçüncü ayın en geç yirminci gününde ödenmemesi halinde, ilgili kuruluşun bir ay içinde uyarılacağı ve uyarıya rağmen süresi içerisinde ödemeyen medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayın lisansının iptal edileceği öngörülmüştür.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

Üst Kurul tarafından yapılan uyarıya rağmen Kanunda öngörülen iki aylık süre içinde reklam geliri üst kurul payının ödenmemesi nedeniyle medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayın lisansının iptal edilmesi, idari yaptırım niteliği taşımaktadır.

Yasa koyucunun idari yaptırıma konu kabahat nevinden eylemleri ve bu eylemler karşılığında uygulanacak yaptırımları belirlemesi anayasal sınırlar içerisinde takdir yetkisi kapsamındadır. Ancak bu eylemler ile yaptırımlar arasında adil bir dengenin bulunması, hukuk devleti ilkesinin gereğidir.

Eylem ile yaptırım arasında bulunması gereken adil dengenin kurulabilmesi için bunun ölçülülük ilkesine uygun olması gerekir. Bu ilkenin alt ilkelerinden olan, '*Elverişlilik ilkesi*', öngörülen yaptırımın ulaşılmak istenen amaç için elverişli olmasını, '*zorunluluk ilkesi*' öngörülen yaptırımın ulaşılmak istenen amaç bakımından zorunlu olmasını ve '*orantılılık ilkesi*' ise öngörülen yaptırım ile ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken orantıyı ifade etmektedir.

İtiraz konusu kuralla öngörülen yayın lisansının iptali yaptırımı ile ticari iletişim geliri Üst Kurul payının zamanında ödenmesinin amaçlandığı kuşkusuzdur. Bu çerçevede, söz konusu yaptırımın hedeflenen amaca ulaşma bakımından elverişli olduğu söylenebilir. Ancak itiraz konusu kuralın yer aldığı maddede, geciken ödemelerin genel hükümlere göre tahsil edileceğinin özel olarak düzenlendiği de gözetildiğinde, ayrıca bu yolla tahsili mümkün olan bir alacak nedeniyle medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayın lisansının iptal edilmesinin Üst Kurul alacağının tahsili bakımından zorunlu olduğundan söz edilmesi olanaklı değildir. Öte yandan, hizmet sağlayıcı kuruluşun yayın faaliyetini bütünüyle ve süresiz biçimde ortadan kaldırmak suretiyle uygulanması öngörülen yaptırımla ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir oran bulunduğu da söylenemez. Bu durum ise yaptırıma konu eylem ile yaptırım ilişkisinde ölçülülük ilkesinin ihlali sonucunu doğurmakta ve hukuk devleti ilkesine aykırılık oluşturmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı görülerek iptal edildiğinden, Anayasa'nın 13. maddesi yönünden incelenmemiştir.

Muammer TOPAL bu görüşe katılmamıştır.

VI- SONUÇ

15.2.2011 günlü, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un 42. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "iki ay içinde ödeme yapılmazsa, Üst Kurulca ilgili medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayın lisansının iptaline karar verilir" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Muammer TOPAL'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA, 15.6.2012 gününde karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Başkanvekili

Haşim KILIÇ

Serruh KALELİ

Alparslan ALTAN

Üye

Üye

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

Mehmet ERTEN

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Üye

Üye

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Zehra Ayla PERKTAŞ

Recep KÖMÜRCÜ

Üye

Burhan ÜSTÜN

Üye

Engin YILDIRIM

Üye

Nuri NECİPOĞLU

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Erdal TERCAN

Üye

Muammer TOPAL

KARŞIOY GEREKÇESİ

İtiraz konusu kural, 15.2.2011 günlü, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un 42. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "iki ay içinde ödeme yapılmazsa, Üst Kurulca ilgili medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayın lisansının iptaline karar verilir" ibaresidir.

Anayasa'nın 167. maddesinin birinci fıkrasında, devletin para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alacağı, piyasalarda fiili veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önleyeceği hüküm altına alınmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesinde, herkesin ifade özgürlüğü hakkına sahip olduğu; bu hakkın, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsadığı belirtildikten sonra, bu maddenin, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel olmadığı da açıklanmıştır.

6112 sayılı Kanun'un 41. maddesinin 1/ç fıkrasında, medya hizmet sağlayıcılarının, program destekleme gelirleri hariç aylık brüt ticari iletişim gelirlerinden ayrılacak yüzde üç payın Üst Kurulun gelirleri arasında bulunduğu; 42. maddesinin ikinci fıkrasında, (ç) bendinde öngörülen ticari iletişim gelirlerinden ayrılacak payların, elde edildikleri ayı takip eden üçüncü ayın en geç yirmisinde ilgili medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar tarafından ödeneceği; üçüncü fıkrasında, anılan fıkralar uyarınca yapılması gereken ödemelerin gecikmesi halinde, ilgili kuruluşun ihtar edileceği belirtildikten sonra itiraz konusu ibareye yer verilerek, devamında, ödenmeyen kurum gelirinin genel hükümlere göre tahsil edileceği düzenlenmiştir.

Anılan düzenlemelerden, bağımsız idari otorite olarak kurulan Üst Kurul'un medya hizmeti piyasasını, ifade özgürlüğünün özüne dokunmamak kaydıyla düzenlemekle görevli ve yetkili olduğu, Kurul'un mali özerkliğini sağlayan gelirleri arasında medya hizmet sağlayıcılarının iletişim gelirleri üzerinden alınan payın da bulunduğu, bu payın belli bir ödeme planına bağlandığı; ödenmediği takdirde ilgili kuruluşun uyarıldığı, uyarıya rağmen ödeme yapılmadığında, itiraz konusu düzenlemeye göre yayın lisansının iptaline karar verilerek, kurum gelirlerinin genel hükümlere göre tahsil edileceği anlaşılmaktadır.

Ödenmeyen Üst Kurul gelirinin öncelikle diğer takip usulleri ile tahsili öngörülmeyerek itiraz konusu kuraldaki düzenlemenin yapılmış olmasının, kitle haberleşme aracı olarak televizyon yayınları yapan kuruluşların özel durumu ile Üst Kurul'un görev ve yetkilerinin niteliği göz önüne alındığında, yasa koyucunun takdir yetkisi alanında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Belli bir ödeme takvimine bağlanmasına ve ilgili kuruluşun ihtar edilmesine rağmen, ticari iletişim gelirleri üzerinden hesaplanarak ödenmesi gereken Üst Kurul payının ödenmemesi nedeniyle, kullanım hakkı sınırsız olmayan yayın lisansının iptaline ilişkin idari yaptırımın, hedeflenen amaca ulaşma bakımından elverişli, söz konusu gelirin tahsilini gerçekleştirmek bakımından zorunlu ve orantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu bakımdan, televizyon yayınlarından gelir elde eden kuruluşların anılan ödemeleri yapmalarını, kendi iradelerine bırakmadan ve diğer yasal yollara başvurmada, itiraza konu kuraldaki idari yaptırım uygulanarak sağlamak kamu düzenine ve kamusal yarara uygun düşmektedir.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kuralın, Anayasa'nın hukuk devleti ilkesinin yer aldığı 2. maddesine aykırı bir yönü bulunmadığından iptal isteminin reddi gerektiği görüşüyle çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye

Muammer TOPAL